

Robert Kuchta i Sebastian Mętel
przeciwko Polsce
(skarga nr 76813/16)

Opinia przyjaciela sądu
przygotowana przez
Helsińską Fundację Praw Człowieka

STRESZCZENIE

Uwagi ogólne

- Problem przemocy funkcjonariuszy Policji znajduje się w obszarze szczególnego zainteresowania Helsińskiego Fundacji Praw Człowieka od początku jej działalności.
- Celem niniejszej opinii nie jest ocena skargi złożonej do Trybunału czy też jej zasadności, a przedstawienie szerszego kontekstu, który może być istotny dla sędziów przy rozstrzygnięciu skarg z Polski, w których pojawiają się tożsame zarzuty.
- Problematyka stosowania tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania jest w Polsce przedmiotem ożywionych dyskusji społecznych, prawnych i politycznych.
- W aktualnej debacie publicznej szczególnie zauważalne są głosy organizacji pozarządowych, Rzecznika Praw Obywatelskich oraz działającego przy nim Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur, a także samorządów prawniczych.
- Wszystkie te podmioty dostrzegają potrzebę systemowych zmian w omawianym zakresie, które z jednej strony skutecznie zapobiegałyby niepożądanym sytuacjom, a z drugiej urealniały system odpowiedzialności za tego typu czyny.

Znaczenie wyroku w analizowanej sprawie

- Niniejsze postępowanie przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka jest ważne z perspektywy prowadzonej obecnie w Polsce dyskusji na temat przemocy Policji.
- ETPCz wydawał już wyroki w wielu podobnych sprawach, również przeciwko Polsce (np. *Dzwonkowski przeciwko Polsce*, skarga nr 46702/99, wyrok z dnia 12 kwietnia 2007 roku; *Lewandowski i Lewandowska przeciwko Polsce*, skarga nr 15562/02, wyrok z dnia 13 stycznia 2009 roku; *Mrozowski przeciwko Polsce*, skarga nr 9258/04, wyrok z dnia 12 maja 2009 roku), dlatego standard strasburski jest już w pewnym zakresie ustalony.
- Mimo to w Polsce pojawiają się nowe sprawy, które mogą sugerować, że wskazania Trybunału nie są stosowane w praktyce zarówno przez funkcjonariuszy Policji, organy ścigania, a także sądy. Taka konkluzja powoduje, że wytyczne Trybunału sformułowane w rozstrzygnięciu, które zapadnie w niniejszej sprawie może mieć szczególne znaczenie.
- Postępowanie w niniejszej sprawie jest kolejną okazją, aby Trybunał rozważył, czy aktualny stan prawny (w szczególności regulacje Kodeksu karnego) zapewnia skuteczną reakcję na dopuszczenie się czynów naruszających art. 3 EKPCz.
- Wyrok w niniejszej sprawie może również stanowić odpowiedź na pytanie, czy organy postępowania wywiązują się z wynikających z art. 3 Konwencji obowiązków proceduralnych. Wytyczne zawarte w wyroku Trybunału będą mogły przyczynić się do zwiększenia efektywności postępowań w innych sprawach.

Przemoc Policji w Polsce – skala problemu

- Do Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka każdego roku zgłaszają się osoby, które podnoszą, że funkcjonariusze Policji stosowali względem nich nieproporcjonalne środki przymusu.

- Także organy międzynarodowe w ostatnich latach zauważały problem niehumanitarnego lub poniżającego traktowania w Polsce (CPT, CAT, KPCz) i postulowały zmiany w systemie prawnym i praktyce.
- Również z Raportu MSWiA wynika, że aż 45% policjantów przyznało, że było: „(...) w trakcie swojej służby uczestnikami sytuacji, w której pojawiły się działania policjanta, mogące w oczach osób spoza Policji być uznane za przejaw nieuzasadnionej agresji. (...) 12,95% stwierdza, że interwencje, podczas których doszło do takich sytuacji stanowiły przynajmniej 1/5 z ostatnich 100 interwencji, a dla 3,58% była to ponad połowa z ostatnich 100 interwencji.”
- W Raporcie tym stwierdzono ponadto, że tylko 11% policjantów wykazuje wysoki poziom skłonności do zachowań agresywnych, lecz aż 74% wykazuje poziom średni. Tylko 15% wykazuje poziom niski.
- Z danych statystycznych uzyskanych przez Fundację wynika, że rocznie ponad 500 skarg jest składanych do Policji w związku z zarzutami niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania.
- Prokuratura Krajowa poinformowała natomiast Fundację, że obecnie nie gromadzi danych dotyczących postępowań przeciwko funkcjonariuszom Policji.
- Wszyscy ankietowani przez Fundację adwokaci potwierdzili, że w prowadzonych sprawach mieli kontakt z klientami zgłaszający problem złego traktowania przez policjantów, które mogło spełniać cechy określone w art. 3 EKPCz.

Konsekwencje prawne czynów stanowiących tortury, niehumanitarnie lub poniżające traktowanie albo karanie na gruncie krajowym

- W Polsce osoby, które dopuszczają się tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania mogą ponieść odpowiedzialność karną oraz odpowiedzialność dyscyplinarną.
- W polskim Kodeksie karnym nie ma jednak jednego typu, który penalizowałby stosowanie tortur i dopuszczanie się niehumanitarnego lub poniżającego traktowania.
- Potrzebę taką w swoich rekomendacjach stale formułuje Komitet Przeciwko Torturom ONZ.
- Rzecznik Praw Obywatelskich oraz zdecydowana większość ankietowanych adwokatów uważa, że wprowadzenie przestępstwa tortur do Kodeksu karnego zapewniłoby lepszą kwalifikację oraz przyczyniłoby się do skuteczniejszego egzekwowania konsekwencji prawnych wobec funkcjonariuszy Policji.
- Ankietowani adwokaci zgodnie wskazywali trudności w prowadzeniu postępowań karnych w tym przedmiocie. Precyzowali, że najczęściej spotykają się z trudnościami dowodowymi, lekceważeniem zarzutów dotyczących złego oraz upokarzającego traktowania przez funkcjonariuszy policji, brakiem adekwatnej reakcji policji na podnoszone zarzuty, niewłaściwe podejście sędziów w sprawach dotyczących niewłaściwego traktowania przez policjantów.

Dalsze rekomendacje

- W związku z opisem stanu faktycznego w niniejszej sprawie zasadne wydaje się wprowadzenie nagrywania czynności podejmowanych przez funkcjonariuszy Policji.
- Kolejną zmianą, która mogłaby zapobiegać torturom i niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu jest zagwarantowanie dostępu do adwokata lub radcy prawnego już od pierwszych chwil po zatrzymaniu.